

Sabine Hauswald

de schildklier

Een holistische
benadering
van schildklier-
problemen

Uitgeverij Akasha

Inhoud

Voorwoord van Sonja Becker 9

Inleiding 13

De vlinder in ons lichaam – over de functie van de schildklier

Hoe ziet de schildklier eruit? 25

De bijzondere ligging van de schildklier 27

Zeven hormoonklieren – zeven chakra's 31

Hormonen als boodschappers in ons systeem 37

 Wat zijn hormonen en hun taken? 37

 Wat heeft de lever met hormonen te maken? 39

 Hoe alles met elkaar samenhangt 42

Functiestoornissen – welke vormen zijn er? 47

Vragen als radar – een eerste verkenning van
het hormoonstelsel 61

Het grote belang van diagnostische duidelijkheid 79

 TSH (thyreïdstimulerend hormoon) 79

Schildklierhormonen	82
TBG (thyroxinebindende globuline)	85
Antistoffen	86
Aanvullende aanbevolen laboratoriumonderzoeken	88
Echografie	97
Scintigrafie	98
Punctie	98
Sensitiviteit en stress – de schildklier als zielsorgaan	101
Man en vrouw – de schildklier als seksespecifiek orgaan	107

Word de piloot van je schildklier – ga vliegen!

Kosmische ondersteuning – waardevolle informatie van Venus, Mars en andere hemellichamen	117
De verzorging van de lever – een sleutel naar nieuwe vitaliteit	125
Voedingsstoffen voor het lichaam – voedsel voor de ziel	133
Hormoonbalanskuur	136
Voor de natuurlijke dans van de hormonen	165
Behandelingsmogelijkheden bij euthyreoidie met struma/kropvorming	173
Behandelingsmogelijkheden bij een te snel werkende schildklier	174
Behandelingsmogelijkheden bij een te traag werkende schildklier	176
Behandelingsmogelijkheden bij auto-immuunziekten van de schildklier	178
Hormoonpreparaten voor de schildklier	181
Wat zijn synthetische hormonen?	182
Wat zijn bio-identieke hormonen?	186

Het IK en het WIJ – transformatie in de tijdgeest

De schildklier als lichamelijke uitdrukking op de zielenweg 203

 Ritmisering van je eigen leven 205

 Verzorging van het stofwisselings-ledematensysteem 206

 Herstel van het zenuw-zintuigstelsel 208

Wie ben ik? Wat wil ik zeggen? Wat doe ik ontzettend
graag? 211

Lilith en de schildklier – gelijkheid voor het welzijn
van iedereen 219

Dankbetuiging 225

Over de auteur 229

Belangrijke adressen 231

Literatuur en bronnen 235

Trefwoordenregister 239

Inleiding

Er is goed nieuws voor iedereen die schildklierproblemen heeft: de tijd is rijp voor **kennis, verandering** en een **veel betere levenskwaliteit**. Mensen met schildklieraandoeningen klagen vaak over het verlies van welzijn. Sommigen lijden in stilte, bijna onzichtbaar, terwijl anderen er open over zijn en wanhopig zoeken naar hulp en genezing. Veel vrouwen en ook mannen die ik in mijn praktijk en privé ben tegengekomen, zijn gediagnosticeerd en behandeld of staan onder behandeling. Ondanks diagnose en therapie is er helaas nog weinig wat wijst op duidelijke successen met betrekking tot welzijn, genezing en een leven zonder medicijnen en synthetische hormonen. Telkens weer merk ik dat problemen met de schildklier bij de patiënten zelf op de laatste plaats komen. Bij het afnemen van de anamnese wordt meestal als allerlaatste gezegd: ‘O ja, en mijn schildklier werkt te langzaam. Ik moet L-Thyroxine, dus hormonen, slikken.’ Of: ‘In (...) ben ik aan mijn schildklier geopereerd.’ Of: ‘Wat er toen gebeurd is, kan ik je niet meer zeggen.’ Terwijl bijna alle patiënten zich nog heel goed hun knie- of heupoperatie of een hartinfarct herinneren.

Het kleine orgaantje midden in onze hals wordt dus heel vaak achtergesteld, en dat niet alleen in het bewustzijn van de patiënt, maar ook in de opinie van de meeste reguliere artsen, die min of meer hulpeloos staan tegenover de vele schildklierfunctiestoornissen. Maar ook voor complementaire artsen en natuurgeneeskundigen is het een uitdaging om dit kleine maar o zo belangrijke orgaan meer op de voorgrond te plaatsen. De tijd is er meer dan rijp voor, want de voorgeschreven doses L-Thyroxine stijgen hard; inmiddels behoort dit synthetische schildklierhormoon tot een veel voorgeschreven medicijn. Het is dus de hoogste tijd om uit te zoeken wat er nodig is om dit orgaan gezond te laten functioneren.

De schildklier is een fijn regulerend, gevoelig ‘radertje’ in het grote geheel van het hormoonstelsel. Hij houdt niet van stress en moeilijke tijden. De schildklier is de **stem van onze ziel** – in hoeverre we autonoom zijn, onszelf verwerklijken en onszelf authentiek uitdrukken wordt meteen zichtbaar in een goede en gezonde functie van onze schildklier.

Met dit boek wil ik mensen graag bewuster maken, ze informatie geven en afrekenen met een aantal mythes rondom de schildklier. Ik vind het heel belangrijk om de problemen van patiënten (en andere betrokkenen) die last hebben van stemmingswisselingen, prikkelbaarheid, slaapstoornissen en nog veel meer op te lossen, om hun lichamelijke, mentale en emotionele evenwicht te herstellen. Daarvoor moeten we eerst kijken naar de lichamelijke kant van de schildklier. Ik hoop dat de patiënten met de informatie en kennis in dit boek een duidelijker beeld van zichzelf krijgen en, ondersteund en begeleid door experts op het gebied van de endocrinologie, immunologie, orthomoleculaire geneeskunde en voedingswetenschap, op zoek kunnen gaan naar de beste behandel mogelijkheden.

Stress, voeding en voedselintoleranties, psychisch en fysiek belaste levenssituaties, moeilijke omstandigheden op het werk en in relaties, een niet-passende levensstijl en vooral het onvermogen om uit te drukken wat je voelt en wat je nodig hebt, hoe je wilt leven – al deze zaken en hun onderlinge verbanden zijn volgens mij pas de laatste drie tot vijf jaar echt zichtbaar geworden. Pas nu schijnt **de tijd rijp te zijn** om een heldere, bredere blik op de gezondheid van de schildklier en de hormonen te werpen en die met een gelukkiger, vervulder leven in de juiste context te plaatsen.

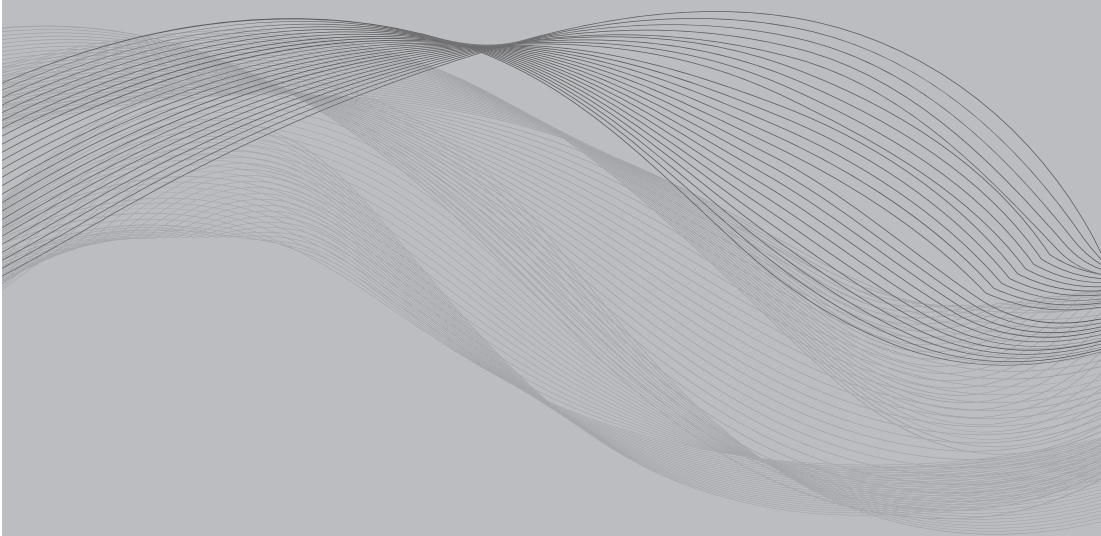
Met dit boek wil ik de blik van de patiënten op alle betrokken levensgebieden richten. Ik wil informatie geven over verbanden en mogelijke (ook alternatieve) therapie-mogelijkheden. En niet in de laatste plaats wil ik ervoor zorgen dat iedere patiënt zijn eigen verantwoordelijkheid traint. Ik wil iedereen met dit boek ondersteunen, bewust maken, inspireren en enthousiasmeren!

Een gezonde, daadkrachtige schildklier en een functionerend hormoonstelsel zijn mogelijk!

Kruip uit je cocon en begin een nieuw leven als prachtige, zich in de lucht verheffende vlinder – de vlinder die je graag wilt zijn en die je ziel verkwikt...

Sabine Hauswald

De vlinder
in ons lichaam –
over de functie
van de schildklier

De bijzondere ligging van de schildklier

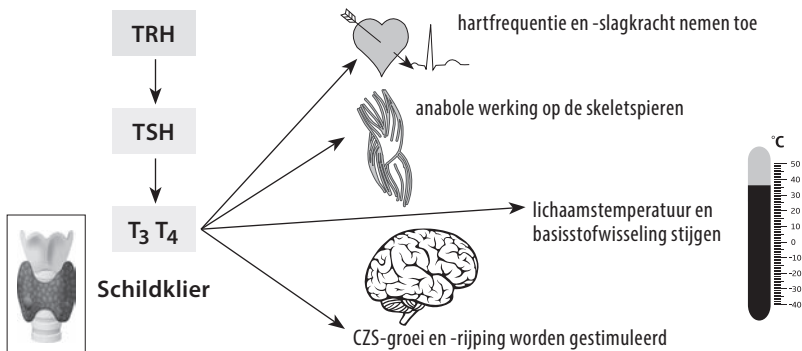
De schildklier is, zoals de naam al zegt, een klier in het menselijk organisme. Als zodanig is het zijn taak om stoffen te produceren, onder andere hormonen, die op verschillende plaatsen in het lichaam werkzaam zijn – vaak heel ver verwijderd van de plaats waar ze zijn geproduceerd. Er zijn nog veel andere hormoonklieren in het lichaam, bijvoorbeeld de alvleesklier, de thymusklier, het hersenaanhangsel, de geslachtsklieren enzovoort. Maar de schildklier vervult belangrijke taken en neemt een sleutelfunctie in waar het gaat om gezondheid en een sterke en evenwichtige levenskwaliteit. Geen andere klier in ons lichaam heeft zoveel taken en is zo essentieel als de schildklier – en dat terwijl hij zo klein is.

De wandepitheelcellen van de schildklierfollikels vormen de schildklierhormonen **thyroxine (T₄)** en **tri-joodthyronine (T₃)** en, zoals we nu ook weten, de hormonen T₁, T₂ en calcitonine. Dat is de hoofdtaak van de schildklier als **productieorgaan**.

De productie en afscheiding van schildklierhormonen worden geregeld door het ‘schakelcentrum’ in de hersenen.

Dat centrum bestaat uit de hypothalamus en hypofyse, die functioneren volgens zogenoemde feedbacklussen. Als de receptoren (de ‘voelers’) aan de hersenen melden dat er te weinig schildklierhormonen in het lichaam zijn, zet de hypothalamus met het afscheiden van het thyreotropine-vrijmakend hormoon (TRH) de hypofyse aan om meer thyreoïdstimulerend hormoon (TSH) af te scheiden. Dit hormoon zorgt ervoor dat de wandepitheelcellen van de schildklierfollikels meer T₄ en T₃ aanmaken en aan het bloed afgeven.

De schildklierhormonen T₄ en T₃ hebben veel taken in de stofwisseling en zijn daarom essentieel voor een hoge levenskwaliteit en een goede gezondheid.

De schildklier beïnvloedt de hartslagfrequentie, die verhoogd of verlaagd wordt, regelt onze warmtehuishouding en het voelen van kou of warmte, speelt een belangrijke rol bij de ontwikkeling van het zenuwstelsel en de rijping van de hersenen, en zorgt ervoor dat onze hersenen en daarmee onze intelligentie functioneren. In de antroposofische opvatting van de mens heeft de **schildklier** een soort **hersenfunctie** (dat wil zeggen dat hij een regulatorische werking heeft), niet alleen

voor de **metabolische basisstofwisseling**, maar ook voor het **voelen en willen** in het emotionele leven.

Door zijn ligging vlak bij het strottenhoofd heeft de schildklier een verbinding met onze taal – hij zorgt ervoor dat we ons kunnen uiten, dat de communicatie zowel als ‘zender’ als als ‘ontvanger’ functioneert. We kunnen zeggen wat we op ons hart hebben, wat we de wereld in willen brengen, maar ook bepalen wat tot ons mag komen, welke ideeën aangegrepen mogen worden en voor nieuwe impulsen kunnen zorgen.

De schildklier ligt op een bijzondere plaats tussen het lichaam en het hoofd respectievelijk de hersenen en kan ook in geestelijk en emotioneel opzicht als een brug hiertussen worden gezien. Hij zorgt voor een goed functionerende verbinding tussen gezonde, sterke lichaamscellen en een helder denkend brein dat goed functioneert en creatief kan zijn – samen zorgen ze ervoor dat een mens gelukkig kan zijn en de energie heeft om zichzelf te verwerklijken.

Anders dan hun naam doet vermoeden, hebben de **bijschildklieren** heel andere taken dan de schildklier. Alleen wat hun ligging betreft, zijn ze burens van elkaar. De bijschildklier produceert het parathyreoïd hormoon, oftewel het parathormoon, dat regulatorische taken in de calcium- en botstofwisseling uitvoert.

Bij operaties aan of zelfs bij complete verwijdering van het schildklierweefsel moet er daarom goed op worden gelet dat de bijschildklieren niet ook worden verwijderd. Volgens de huidige stand van de geneeskunde worden de bijschildklieren vaak voor de zekerheid verplaatst naar het omliggende weefsel, zodat hun functie voor het lichaam blijft behouden.

Hormonen als boodschappers in ons systeem

De wereld van de hormonen is een grote, diverse en ook complexe wereld. Omdat ik het in dit boek nog veel over hormonen ga hebben, zal ik je eerst wat meer vertellen over het hormoonstelsel. Dan kun je de rol van de schildklier en zijn hormonen beter begrijpen en kun je zien hoe alles met elkaar in verband staat en onderling samenhangt.

Uit de kennis van deze samenhang vloeit de aanpak voort om een evenwichtig werkend hormoonstelsel en een gezonde schildklierfunctie te bewerkstelligen.

Wat zijn hormonen en hun taken?

Hormonen zijn boodschapperstoffen die een grote invloed hebben op de biologische processen in het lichaam en op het gedrag en de gevoelens van de mens. Een doelcel kan alleen een hormoonsignaal ontvangen als hij **specifieke hormoon-receptoren** bezit waaraan het hormoon zich kan binden. (Het zogenoemde **sleutel-slotprincipe** – de sleutel moet in

het slot passen, anders blijft de deur dicht en kan het hormoon zijn taak niet vervullen.)

De effectiviteit en de prestatie van de hormonen hangen af van hoeveel hormonen er beschikbaar zijn en vooral van het feit of de afgegeven hormonen hun specifieke ‘doelcel’ bereiken en zich eraan kunnen binden. Dit laatste gebeurt aan hormoonspecifieke **receptoren**. Deze moeten niet alleen aanwezig zijn, maar ook vrij zijn. Het is net als bij het autorijden: het hormoon heeft een vrije parkeerplaats nodig om van de weg af te kunnen komen. Als dat niet het geval is, moet hij op de weg blijven – of, in het geval van de hormonen, in de bloedsomloop.

Dit is van groot belang als het om hormoonvervanging en een ingrijpende therapie gaat. In die situatie zijn er weliswaar voldoende hormonen in het bloed aanwezig, maar ze kunnen hun werk niet doen omdat er geen receptor aanwezig is. In zo’n situatie is het verhogen van de dosis hormoonmedicijnen zinloos. Sterker nog: daardoor kan het organisme wordt nog verder uit balans worden gebracht, omdat het schakelcentrum in de hersenen reageert met stuurmechanismen zonder de klachten van de patiënt op te kunnen lossen. In dit geval gaat het steeds slechter met de patiënt.

Functioniestoornissen – welke vormen zijn er?

Schildklierfunctioniestoornissen hebben verschillende gezichten. Om ze goed te kunnen behandelen is het essentieel om de verschillen en de ‘mengvormen’ te weten.

Een overzicht van de termen en diagnoses:

- euthyreoidie met struma (krop) diffusa/nodosa
- hypothyreoidie – te traag werkende schildklier
- hyperthyreoidie – te snel werkende schildklier
- dysthyreoidie – afwisselend te snel en te traag werkende schildklier
- schildklierandoeningen die gepaard gaan met ontstekingen:
 - ziekte van Hashimoto – auto-immuunziekte
 - ziekte van Graves – auto-immuunziekte
 - ziekte van De Quervain
- schildklierautonomie
- schildklierkanker

- Heb je problemen met de spijsvertering of maagzweren?
Heb je last van reflux (brandend maagzuur)?
- Heb je roze of rode strepen op je buik of rug die je niet kunt verklaren?
- Is je menstruatie onregelmatig?
- Ben je verminderd vruchtbaar?

Vragenformulier 2

- Ben je moe en voel je je opgebrand? Houd je je energie op peil met veel koffie en val je toch 's avonds op de bank in slaap?
- Heb je het gevoel dat het glas altijd eerder 'halfleeg' is dan 'halfvol'?
- Heb je vooral 's middags tussen 14 en 17 uur een energiedip?
Zou je dan het liefst even gaan liggen om een tukje te doen?
- Heb je het idee dat je je problemen niet meer kunt oplossen?
- Huil je soms om onduidelijke redenen en dan zo heftig dat je er niet meer mee op kunt houden?
- Heb je het gevoel dat je constant onder stress staat? Lijkt alles ingewikkelder dan anders en kun je er slechter mee omgaan?
- Ben je vatbaarder voor infecties? Krijg je elke infectie die er maar rondwaart, vooral aan de luchtwegen, en herstel je maar heel langzaam? (Dit geldt ook voor het herstellen na een operatie, het genezen van wonden en andere ziekten.)
- Heb je last van astma, bronchitis, chronische hoest en/of allergieën?
- Heb je een lage bloeddruk (hypotensie)? (Dat is niet altijd goed, omdat je bloeddruk ervoor zorgt dat het lichaam, vooral de hersenen, van de juiste hoeveelheid zuurstof wordt voorzien.)

Voedingsstoffen voor het lichaam – voedsel voor de ziel

Wat we via onze voeding binnenkrijgen, heeft effecten op onze gezondheid, de functie van onze organen, ons energieniveau en vooral, vaak heel snel zichtbaar en voelbaar, op ons gewicht. De vertraagde stofwisseling en het daarmee gepaard gaande aankomen in gewicht respectievelijk moeizame gewichtsverlies vormen een bijzondere uitdaging voor mensen met schildklierproblemen. Velen van hen willen die overtollige pondjes maar al te graag kwijt, maar weten niet hoe ze dat vanwege die gereduceerde stofwisseling voor elkaar moeten krijgen – en dat is erg frustrerend voor ze.

Voeding is in combinatie (!) met andere maatregelen een belangrijke pijler voor een gezonde schildklier. Vooral bij de ziekte van Hashimoto en de ziekte van Graves is het aan te raden goed bij te houden wat je eet. Er zijn veel voorbeelden van een geslaagde behandeling door darmsanering en eliminatiediëten, bijvoorbeeld voor gluten (het kleverige eiwit in veel graansoorten), histaminerijke voeding, caseïne (melkproteïne) en planten uit de nachtschadefamilie (tomaten, aubergines, aardappels, paprika en Spaanse peper). Soms

lukt het alleen op deze manier om de hoeveelheid antistoffen omlaag te krijgen en de ontsteking via de darm – ons grootste immuunorgaan – tot rust te brengen.

Samen met andere levensstijlfactoren beïnvloedt dat wat we eten onze gezondheid, stofwisseling en kwaliteit van leven. De voeding voor het lichaam wordt voeding voor de ziel.

Levensmiddelen onderhouden onze mitochondriën (de krachtcentrales van de cellen) en beïnvloeden daarmee hoe sterk we zijn, hoe goed we van energie worden voorzien. Maar niet alleen onze voeding bepaalt, in mijn ervaring, hoe het met ons gaat, en daarom hoeven we er dus ook niet dogmatisch mee om te gaan. Want als een speciale voedingsstijl of het schrappen van bepaalde voedingsmiddelen vanwege een intolerantie of allergie ertoe leidt dat het vinden van geschikte voedingsmiddelen (bijvoorbeeld op het werk of op reis – vooral in andere landen en culturen) stress oplevert, wordt de dagelijkse maaltijd een te grote uitdaging. Dan eten we misschien met een slecht geweten of proberen we te krampachtig ‘het juiste eten’ te pakken te krijgen, waardoor het ontspannen leven dat onze ziel nodig heeft ver te zoeken is. En juist stress is een van de meest storende factoren als het gaat om een evenwichtige schildklierfunctie. Het dogmatisch vasthouden aan een bepaalde voedingsstijl kan zich dus tot een nieuwe stoornis ontwikkelen, die we ‘orthorexie’ noemen.

Ik wil benadrukken dat iedereen door te observeren, door te testen en eventueel door **tijdelijk voedingsmiddelen te schrappen** zelf uit moet vinden wat wel en niet goed voor hem is. Uiteraard zijn, met het oog op de werking van de organen, bij allergieën en intoleranties laboratoriumtesten en bloedonderzoeken zinvol om een complex en vooral exact beeld te krijgen. Maar het gaat hier net als bij de schildklier op zich om de **waarneming van kleine gezondheidsproblemen**. Die

Voor de natuurlijke dans van de hormonen

‘God heeft voor elke ziekte een plant geschapen. Kijk om je heen in de natuur en maak gebruik van de apotheek van God.’

– PARACELTUS

Sinds het tijdperk van de industrialisering en in het kader van de ontwikkeling van de wetenschappen zijn deze woorden van de middeleeuwse arts en filosoof Paracelsus op de achtergrond geraakt. Veel in de natuur voorkomende stoffen en traditionele plantaardige middelen zijn als voorbeeld gebruikt voor de ontwikkeling van synthetische medicijnen, maar die kunstmatige kopieën hebben niet de wijsheid, energie en geneeskracht van de natuur in zich. Een voorbeeld daarvan is de moerasspirea: zijn etherische olie bevat salicylzuur. Dit wordt in het lichaam omgezet in acetylsalicylzuur, de werkzame stof van aspirine, waar de plant dus als ‘natuurlijk voorbeeld’ voor heeft gediend.

We moeten ons altijd verbinden met de kracht van de natuur – vooral in het geval van de schildklier. De schildklier zuigt als een spons van alles op, ook gifstoffen uit de industrie.

Een voorbeeld hiervan zijn de xeno-oestrogenen, die als lichaamseigen oestrogenen werken en die het lichaam daar niet van kan onderscheiden. Het gevolg is een teveel aan oestrogeen, waardoor het lichaam minder eigen oestrogeen aanmaakt. Ook kwik en andere zware metalen, milieu-invloeden zoals pesticiden, elektrosmog en de hormonale belasting van het grondwater zijn oorzaken van schildklierfunctiestoornissen. Het is niet verwonderlijk dat er zo bovendien een verhoogde gevoeligheid voor jodium ontstaat en dat er heftig wordt gereageerd op een verhoogde jodiuminname.

Naast de belasting door milieufactoren is er ook nog een erfelijke component, want niet zelden kent de familie een 'schildkliergeschiedenis', vooral in de vrouwelijke lijn. Meestal loopt het teveel dan ook als een rode draad door de geestelijk-emotionele gebeurtenissen. Stress en psychische belasting brengen in combinatie met de andere oorzaken het 'zwakke punt' – de schildklier – uit balans. De eigenlijke oorzaken van de schildklierstoornissen liggen echter veel dieper, en daarom moet je er dus veel meer bij betrekken dan 'alleen' de psychosomatische dingen of de milieu-invloeden. Je moet je eigen levenstaak op je nemen. Daarvoor heeft de natuur van alles te bieden: planten, mineralen, dierlijke stoffen in de vorm van homeopathische middelen (zogenoemde orgaanmiddelen) en metalen zoals ijzer en koper die de zelfgenezing en het herstel van de schildklier kunnen bevorderen en het orgaan weer tot leven kunnen wekken.

Hieruit vloeien **drie belangrijke pijlers** voor genezing voort:

- **ritmisering** (dag-nachtritme, gezonde slaap, natuurlijke cycli, (re-)organisatie van het leven)
- **maatregelen voor het stofwisselings-ledematensysteem** (ontgiften, orgaanactiviteit ondersteunen en versterken,

- **Arsenicum album D12**-ampullen/-globuli – als homeopathisch enkelvoudig middel bij nervositeit, angst, zweten en gewichtsverlies.

Voor uitwendig gebruik

- **SD-Direktbalsam Nr. 1 blau** – een aromatherapeutische zalf voor de schildklier met 100% zuivere etherische oliën en natuurlijke ingrediënten; bevat lavendel, duizendblad, kamille, mirte, komijn en wierook (een- of tweemaal daags voorzichtig aanbrengen bij een lichte hyperthyreoïdie en/of schildklierontsteking)

Behandelingsmogelijkheden bij een te traag werkende schildklier

Voor inwendig gebruik

- **Thyreoidea comp.**-globuli – reguleert een lichte hypo- en hyperthyreoïdie, bevat koper (Venusmetaal).
- **Thyreoidea/Ferrum**-globuli – reguleert eveneens een lichte hypo- en hyperthyreoïdie, bij voorkeur te gebruiken bij krachteloosheid, futloosheid en uitputting; bevat ook ijzer. Door verdunning van de schildklier van het biologisch-dynamisch gefokte rund (*Glandula thyreoidea bovis* D7) stimuleert dit middel de menselijke schildklier en werkt het als vervanging van de schildklierhormonen (die met het orgaan van het dier zijn meeverdund). **Het middel kan mogelijk een thyroxinedosis van 25 µg vervangen!**
- **Glandula thyreoidea GI D4**-ampullen – een homeopathisch orgaanmiddel; neem het drie keer per week in een dosis van ½-1 drinkampul 's avonds voor het slapengaan in; hormoonstatus en hormoonvervanging moeten nauwkeurig worden gecontroleerd via laboratoriumonderzoek.

Hormoonpreparaten voor de schildklier

Ter ondersteuning van een optimale schildklierfunctie en een goed werkend hormoonstelsel kunnen **hormoonpreparaten** tijdelijk of blijvend noodzakelijk en nuttig zijn. Niet alleen de schildklier heeft soms ondersteuning van buitenaf nodig, vaak moeten ook de hypofyse, de bijniere en het vrouwelijke en mannelijke hormoonstelsel worden ondersteund met hormoonvervangers. Toch moet het hoogste doel van de behandeling altijd zijn dat alle functies weer op gang komen, dat hormoonvervanging of ondersteunende therapie slechts tijdelijk nodig is en dat het lichaam **zichzelf weer reguleert**. In één geval is het stoppen met hormoonvervangers echter niet mogelijk: bij een totale schildklierresectie, waarbij er geen enkel hormoonvormend schildklierweefsel meer overblijft. Het organisme is dan aangewezen op externe toediening van schildklierhormonen om de nodige lichaamsfuncties te kunnen uitoefenen. De vraag is echter welke soort hormonen.

Welke mogelijkheden voor hormoonvervanging zijn er? Ik geef je een overzicht van alle beschikbare hormoonmiddelen